

LITERKA

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

Leden/2025

Milí čtenáři Literky, mívám ve zvyku na přelomu roku zkontrolovat, jaká se v nadcházejících měsících blíží literární výročí, abychom něco nezanedbali nebo nepropásli příležitost. I letos by se samozřejmě něco našlo – třeba 900 let od sepsání *Kosmovy kroniky*, vydání *Paní Dallowayové* či Kafkova *Procesu*, narození Rio Preisnera či úmrtí Aloise Mrštíka. Ale zdá se, že bližší nám letos budou přece jen ta výročí domácí: „pětkový“ rok nese jedno ze zakládacích listinných falz rajhradského kláštera (1045), 200 let uplyne od narození Vojtěcha Slouka – autora rajhradského samohybného globusu, ale hlavně: v červnu to bude 20 let, co je tu s námi Památník písemnictví na Moravě! Ovšem ještě jedno literární výročí mne napadá: před 40 lety vydal Ludvík Kundera sbírku básní s názvem *Hruden*. K této připomínce mne dovedl malý oslí můstek – hruden je totiž slovo, které se náramně dobře hodí k počítání času. Je to staročeské označení třináctého měsíce: slovanské předjuliánské kalendáře vyrovnávaly disproporce mezi počítáním dní a lunárním cyklem tak, že přibližně jednou za tři roky vkládaly mezi leden a prosinec třináctý měsíc – hruden. Slovy Ludvíka Kundery „*Měsíc navíc / přebývající vymykající se přidavný / čas holých zmrzlých hrud / Čas vyrovnávající / nesrovnalosti času / lidského / pozemského / vesmírného.*“ Ať už s výročím či bez, požehnaný rok Vám přeje

Jiří David

VERŠE MĚSÍCE LEDNA

STARÝ NÁLEZ

Ludvík Kundera

melancholie cizích letišť
v polích daleko za městy
kde jediným kmitočtem šumí
nedefinovatelný čas
kde plavným krokem plují
plavé ženy
kde za skleněnými stěnami
se snášejí
elegantní nestvůry
s duněním dávných náletů

3 OTÁZKY PRO HANU MATYÁŠOVOU

Absolvovala jsi Ateliér Environment na FaVU VUT. V čem byl pro Tebe přínosný a daří se jeho principy přenášet do muzejní práce?

Studium na enviru (jak se ateliéru familiárně říká) pro mě bylo zběsilou rodinnou dovolenou. Takovou tou, kam jste prve ani nechtěli jet, poté vás to úplně pohltilo, a i když proběhlo mnoho fází deziluze, na konci přišel nefalšovaný syndrom letního tábora. Jeho přínosy jsem si uvědomila až po čase, z velké části díky muzejní práci. Cením si v praxi především schopnosti uvažovat konceptuálně, kriticky myslet a velké zkušenosti se spoluprací.

Věnuješ se knižní vazbě a práci s papírem, láká Tě i tvorba autorských knih?

Toto odvětví je pro mě lákavé hlavně co se týče práce s materiálem. Celkový sensorický zážitek (především haptický) je pro mě to, v čem se cítím být autorem. S tímto nastavením by se asi každá vazba dala brát jako autorská.

A jestli se můžu zeptat – máš v oboru umění nějaký sen, který bys chtěla zrealizovat?

V současné době myslím nemám žádný sen, co se týče tvorby umění. Začínám umění konečně (po těch letech uměleckého vzdělávání) brát jako svobodné pole, kde nemusím směřovat k žádným cílům (klidně i snovým). Ale možná by do této otázky zapadal sen méně pracovat (v zaměstnání), věnovat se prostoru tvořit své věci.

Hana Matyášová studovala na Vysoké škole výtvarných umění v Bratislavě a v Ateliéru Environment FaVU VUT, věnuje se knižní vazbě a pořádá knihařské workshopy, s její prací se lze seznámit např. na FB stránkách Knihařství na koleně. Od roku 2023 pracuje jako výtvarnice v Muzeu Brněnska a je tak podepsána pod vizuálem řady výstav nejen v Památníku písemnictví.

FAKTA A MÝTY O PERGAMENU

Pergamen byl dominantní psací látkou středověku. Často se traduje, že byl vyráběn z oslí kůže. Odkud tento omyl pochází se nedá s jistotou říci, ale navzdory snahám historiků se stále pevně drží ve všeobecném povědomí. Nejvíc je zmiňován ve spojitosti s *Podlažickou Biblí*, zvanou též *Codex Gigas*, a pořád je opakován citacemi starší literatury i méně spolehlivými, leč oblíbenými, elektronickými zdroji informací (třeba *Wikipedií*). K rozšíření fikce o oslím pergamenu jistě pomohly i pohádky, kupříkladu *Nejkrásnější hádanka*, ve které se princezna ptá, kdo v království uděluje nevyšší rozkazy, a odpovědi jsou dvě zvířata – osel, který dává kůži na pergamen, a husa, která poskytuje brko na psaní. Ve skutečnosti se však pergamen vyráběl a vlastně pořád vyrábí z kůží telat, ovcí a koz. Poptávka po pergamenu vyžadovala velké množství kůží vysoké kvality, zejména z mladých zvířat, proto byla nutně spojená s produkcí masa. Proces výroby je časově i fyzicky náročný. Nejdříve je potřeba surovou kůži zbavit srsti, k čemuž se využívá vápenné mléko. V něm se pomocí alkalického procesu rozloží vlasové folikuly, obsažený tuk mýdlovatí a kůže nabobtnává, čímž se pak snadněji odděluje od podkožního vaziva. Po nějakém čase ve vápenné lázni se kůže vytáhne, umyje a zbaví chlupů a největší vrstvy tuku pomocí koželužské kosa. Pak je natažena na rám, na kterém se pomocí půlkruhových nožů dál škrábe a ztenčuje až do požadované kvality. Takto opracovaná a stále napnutá na rámu se kůže nechá vysušit a dál se upravuje hlazením pemzou a křídou. Výsledný pergamen pak může být použit na produkci listin nebo rukopisů. Příběh pergamenu ve středověku neskončil a díky svým vlastnostem byl dál užíván i v novověku, zejména pro písemnosti důležité povahy, u kterých bylo žádoucí, aby se zachovaly co nejdéle. Oblíbený byl také jako materiál pro knižní vazby. Zajímavostí je, že v některých zemích se pro důležité dokumenty, zejména královské listiny, používá dodnes. Jestli vás zajímá, jak takový pergamen vypadá a jaké to je, se ho dotknout, neváhejte zamířit do našich expozic. (js)

KROCENÍ LITERÁRNÍ MÚZY

V pondělí 13. ledna se na Základní škole Jihlava konaly první semináře tvůrčího psaní a zahájily tak letošní zimní putování. Během února a března se Krocení literární múzy uskuteční ve všech moravských krajích, tradičně např. v Brně, Ostravě, Břeclavi či Žďáru nad Sázavou, nově zavítá do Prostějova a Chotěboře.

Mladým pisatelům nabízí příležitost setkat se s vrstevníky z jiných škol a vyzkoušet si vybrané techniky tvůrčího psaní. Jelikož se jedná o doprovodný program literární soutěže Skrytá paměť Moravy, směřují jednotlivá cvičení především k hledání inspirace k napsání vlastního textu na aktuální soutěžní téma – „Zrcadlo“. Dílny se vždy konají ve dvou blocích, jejichž rozdělení odpovídá věkovým kategoriím literární soutěže: I. kategorie (11–15 let), II. kategorie (16–19 let). Přehled všech termínů najdou zájemci na webových stránkách Muzea Brněnska a přihlásit se mohou na adrese a.prochazkova@muzeumbrennska.cz, případně telefonicky na čísle 537 026 282, vždy nejpozději týden před daným termínem. Semináře tvůrčího psaní se konají ve spolupráci s muzei, knihovnami a školami, účast na semináři je bezplatná. (ap)

ZE SBÍREK BÁSNÍKA A PŘEKLADATELE VÁCLAVA RENČE

VÁCLAV
RENČ
←
POPELKA
NAZARETSKÁ

„Kdybych já znal své srdce tak, / jak jeho neklid znám, / tu vzneseš bych se z jeho jam / a zakroužil bych jak pták.“ (Studánky, 1935)

Do našich sbírek se v roce 2023 podařilo získat část literárního díla básníka a překladatele Václava Renče (1911–1937). Autor působil také jako dramatik a překladatel z několika světových jazyků, bývá řazen do spirituálního proudu české literatury. Z jeho pozůstalosti jsme vybrali devadesát tři knih (nejčastěji básnické sbírky, překladová díla z německého a francouzského jazyka, teatrologické spisy

ad.). Z velké části jsou signována či přímo s věnováním a místo exlibris slouží podpis s rokem nabytí do soukromé knihovny. V seznamu nechybí ani knihy z jeho osobní knihovny a připojena je i rodinná korespondence – *Popelka Nazaretská*, *Trojzpěvy*, *Studánky*, *Sedmíhradská zem*, *Marnotratný syn*.

Pozůstalost spisovatele a překladatele Václava Renče obohatí literární fond PPM a přispěje tak k doplnění sbírkového fondu katolických básníků, jako např. Jakuba Demla, Josefa Suchého a dalších. A nejen to, přispěje k doplnění celkového obrazu jeho „literární“ rodiny, ať už dcery spisovatelky Zuzany Novákové či vnuček spisovatelek Ester a Luisy Novákových, jejichž díla se v naší knihovně také nacházejí. (mš)

K ŽIVOTNÍMU JUBILEU HISTORIČKY MILENY FLODROVÉ

Je nám velkou ctí se připojit k zástupu gratulantů a popřát naši milé čtenářce Literky, historičce Mileně Flodrové (*24. ledna 1935) k jejímu významnému jubileu. Rádi vzpomínáme na její přednášky, ve kterých se věnovala brněnskému místopisu, historii a osobnostem. V naší knihovně také samozřejmě nechybí její knihy (*Brno a Brňanky, Italové a Brno, Pamětní desky a pomníky v Brně, Brněnské hřbitovy, Seznam ulic, Brno v proměnách času* a další) a její články jsou pro nás stále inspiračním vzorem. Taktéž neopomeneme její spolupráci s Internetovou encyklopedií dějin Brna, kde můžeme stále vyhledávat v mnohačetných heslech,

které sestavila nebo na kterých se podílela. S každým novým číslem Literky si vážíme jejích milých a laskavých slov, jež nám věnuje v e-mailové komunikaci.

Ještě jednou blahopřejeme a posíláme rajhradské pozdravy s přáním pevného zdraví a spousty energie!

(mš)

CO ROK 2024 DAL

MB Moravská
bibliotheca
Brno

CO ROK
2024 DAL

Ukázky z nových přírůstků
do muzejních sbírek
3.12. 2024 28.2. 2025

Partnerské společnosti na Moravě
příběh 1. listopadu

organizace s.r.l. Brno

Již v prosinci jsme otevřeli malou výstavu s názvem Co rok 2024 dal, abychom představili naše akviziční počiny a seznámili návštěvníky s novými sbírkovými předměty. Z větších akvizicí obohatily naše muzejní kolekce kresby, tisky a příležitostná grafika malíře a výtvarníka Petra Dillingera, za což děkujeme vnukovi Vadimu Dillingerovi a jeho rodině. Dále se naše pozornost zaměřila na výtvarná díla spjatá s rodinným vydavatelstvím Josefa Floriana, která nám poskytla paní Karla Nixová. Stejně poděkování patří rodině Dufkových za

předání daru v podobě korespondence a rukopisů knihovníka Mirko Riedla, paní Zuzaně Šťastné za doplnění a obohacení fondu Emila Skácela, panu Lud'ku Křížovi za kolekci exlibris, P. Miroslavu Jáně za archiv, soubor bibliofilii moravských literátů křesťanské orientace z pozůstalosti sběratele Ing. Františka Rafaji. Sbírková knihovna pak byla obohacena o knižní tituly J. Uhra, R. Stupavského, J. Demla, J. Merhauta od P. Jindřicha Zd. Charouze. Všem dárcům, příznivcům a podporovatelům děkujeme!

Malé nahlédnutí do našich přírůstků bude přístupné až do konce února 2025.

(mš)

VÝSTAVY ROKU 2025

ÚNOR

Svítil hvězda zářivá: Betlémy

Co rok 2024 dal

DUBEN-ŘÍJEN

Homo legens – člověk čtoucí. Knihy a jejich čtenáři v proměnách staletí

KVĚTEN-ZÁŘÍ

Zdeněk Šplíchal – sochy, malby, grafiky

ČERVEN-ŘÍJEN

Ladislav Čepelák (1924–2000). Grafické dílo předního českého výtvarníka a pedagoga

Fotografie Gabriely Sauer Kolčavové

PROSINEC-ÚNOR 2026

České a moravské betlémy ze soukromých sbírek

Co rok 2025 dal

MB Muzeum Brněnska
Památník písemnictví
na Moravě

jihomoravský kraj****

Literka,
Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Klášteř 1, 664 61 Rajhrad, e-mail: literka@mbrn.cz
Odpovědný redaktor: Jiří David
Texty: Jiří David, Miroslava Šudomová, Jana Srnková,
Andrea Procházková
Vychází jedenáctkrát ročně, č. 1, ročník 19
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257